

**PIRAMIDELE FINANCIARE DIN PERSPECTIVA
CODULUI PENAL AL REPUBLICII MOLDOVA**

Cristina CHIHAI

CZU: 343.721(478)

chihai_cristina@yahoo.com

Ab initio, reținem că s-a înregistrat o majorare a nivelului de criminalitate în sfera financiară. Așadar, existența și dezvoltarea practicilor ilegale financiare, *in concreto*, a piramidelor financiare, precum și reținerea prejudiciilor colosale negative asupra activității financiare au fost privite ca un indubitabil catalizator de incriminare a acestor ilegalități.

A priori, remarcăm că în legislația Republicii Moldova nu se regăsește noțiunea de „piramidă financiară”. Totuși, potrivit prevederilor de la lit. n) alin. (12) art. 13 al Legii privind protecția consumatorilor, nr. 105 din 13 martie 2003, este considerată ca fiind înșelătoare, în orice situație, practica comercială privind crearea, operarea sau promovarea unui sistem promoțional piramidal, pe care un consumator îl ia în considerare datorită posibilității de a primi remunerația doar ca urmare a introducerii unui alt consumator în sistem, și nu ca urmare a vânzării sau a consumului produselor.

De altfel, definirea de către legiuitor a schemelor piramidale este rezultatul componenței infracțiunii sau contravenției prevăzute în materia activității financiare. Așadar, evidențiem că art. 241¹ Codul penal al Republicii Moldova (în continuare – CP RM) antrenează răspunderea penală pentru practicarea ilegală a activității financiare.

Sub acest aspect, având în vedere specificul infracțiunii de practicare ilegală a activității financiare, considerăm că ar fi incorectă definirea legală a piramidelor financiare, deoarece aceasta va fi ca un catalizator pentru potențialii infractori de a găsi lacunele prevederii art. 241¹ CP RM pentru a se eschiva de răspundere penală. În condițiile în care identificarea elementelor definitorii ale piramidei financiare reiese din prevederile Legii nr. 105 din 13 martie 2003 privind protecția consumatorilor. O asemenea abordare își găsește susținere și argumentare în literatura juridico-penală autohtonă. Astfel, doctrinarul

V. Stăți evidențiază că odată cu adoptarea unei norme care ar defini piramida financiară, potențialii infractori, pentru a eluda prevederile legii, vor fi tentați să declare un scop contrar opus celui prevăzut în definiția legislativă a piramidei [1, p. 185-186].

Elucidarea noțiunii de *piramidă financiară* și a trăsăturilor specifice acesteia i-a fost oferită o mare atenție și pe plan doctrinar. Ca notă de exemplificare, reiterăm că doctrina autohtonă definește piramida financiară ca o activitate de atragere a mijloacelor bănești ale depozitenților datorită dividendelor extrem de mari. Fondatorii piramidei mențin dobânzile semnificativ mai mari decât pe piață pentru ca piramida să fie cât mai atractivă și pentru a asigura extinderea constantă a bazei financiare a piramidei și, în consecință, extinderea cercului de persoane care doresc să investească în ea [2, p. 155].

Revenind la răspunderea penală pentru crearea și practicarea piramidelor, remarcăm că Parlamentul, realizând consecințele dezastruoase ale acestor practici, a adoptat Legea pentru completarea unor acte legislative nr. 128 din 8 iunie 2012, care a complinit Codul contravențional al Republicii Moldova cu art. 263¹ „Organizarea de structuri financiare”, și *in ultima ratio*, Codul penal al Republicii Moldova cu art. 241¹ „Practicarea ilegală a activității financiare”.

Sub acest aspect, apreciem că necesitatea introducerii acestor norme a fost dictată exclusiv de înființarea și dezvoltarea piramidelor financiare în statul nostru, cum ar fi „Intercapital”, MMM-2011, prin intermediul cărora cetățenii erau înșelați și deposedați de mijloacele financiare proprii. Așadar, raportând la realitatea de fapt a dezvoltării piramidelor financiare, *per a contrario*, deja a existenței în alte state a prevederilor juridico-penale care incriminau aceste piramide, statuăm cu certitudine că complinirea Codului penal cu art. 241¹ a constituit o stringență la acel moment.

Mai mult, concluzionăm că modelul statului nostru denotă nu doar oportunitatea incriminării unor asemenea fapte prejudiciabile, dar și justiția acesteia, din considerentul că înglobează mai multe modalități de comitere a faptei, *i.e.* piramida financiară, vânzarea prin rețelele MLM (*multilevel marketing*) sau alte asemenea modalități faptice, ceea ce denotă că aria de aplicare a art. 241¹ CP RM este mai largă și

incriminează o sferă mai mare de activități financiare ilicite. Totuși, ne exprimăm regretul că abia în anul 2012 legiuitorul a reținut gravitatea practicilor financiare ilegale, cum ar fi piramidele financiare, și li-a incriminat.

În același timp, este remarcăm că concepția privitoare la răspunderea pentru infracțiunea prevăzută la art. 241¹ CP RM a suportat remanieri esențiale, fiind operate amendamente atât prin Legea nr. 225 din 15 decembrie 2017, cât și prin Legea nr. 179 din 26 iulie 2018. Astfel, în momentul actual, art. 241¹ CP RM stabilește răspunderea penală pentru practicarea activității financiare, fără înregistrare și/sau fără autorizare (licențiere), în modul prevăzut de legislație, dacă aceasta a cauzat daune în proporții mari (alin. (1)) și pentru aceeași acțiune care a cauzat daune în proporții deosebit de mari (alin. 2)).

În urma complinirii Codului penal cu art. 241¹ CP RM, dar până la modificările menționate *supra*, în practica judiciară se atestă o cauză în care persoana a fost condamnată pentru comiterea infracțiunii prevăzute de alin. (5) art. 42 și alin. (1) art. 241¹ CP RM. Persoana în cauză a participat la organizarea și punerea în funcție a unei scheme criminale pe întreg teritoriul Republicii Moldova, prin crearea entității de tip piramidă financiară cu denumirea „Fondul reciproc X”, specializată în colectarea de la cetățeni și persoane juridice a mijloacelor bănești, în schimbul unor pretinse dividende avantajoase [3].

Însă, în mod regretabil, constatăm cauze în care art. 241¹ CP RM este aplicabil în mod eronat și deficitar de către practicieni, care neglijează aplicarea și tragerea la răspundere penală potrivit art. 241¹ CP RM, în ipoteza în care fapta de creare și desfășurare a piramidelor reprezintă practicarea ilegală a activității financiare. Însă din cauza înșelării deponenților și cauzării urmărilor prejudiciabile, practicienii sunt tentați să încadreze fapta potrivit art. 190 CP RM [4; 5] sau mai grav în cazul când urmările prejudiciabile depășesc proporții deosebit de mari, fapta se califică potrivit alin. (5) art. 190 și alin. (1) art. 241¹ CP RM, ceea ce reprezintă dubla sancționare a infractorului pentru aceeași faptă [6].

Finalmente, concluzionăm că art. 241¹ CP RM incriminează o sferă mare de activități financiare ilicite, inclusiv piramidele financiare,

vânzarea prin rețelele MLM (*multilevel marketing*) și alte asemenea modalități faptice. Drept rezultat, nu considerăm oportună incriminarea nemijlocită a creării și desfășurării piramidelor financiare. Reducerea faptei prejudiciabile doar în privința piramidelor financiare este inefficientă și inutilă în contextul actual, din considerentul că aceasta va determina potențialii infractori să găsească lacune legislative pentru evitarea tragerii la răspundere penală; să creeze scheme, metode și mijloace inovative de desfășurare a practicilor financiare ilegale; să camufleze piramidele financiare drept practici permise prin prisma prevederilor legale, astfel fiind imposibilă atragerea la răspundere penală în baza normei penale privind organizarea și desfășurarea schemelor de tip piramidal.

Referințe:

1. STATI, V. *Infracțiuni economice. Note de curs*. Ediția a III-a, revizuită și actualizată până la data de 1 mai 2019. Chișinău: Tipografia Centrală, 2019. 600 p. ISBN 978-9975-146-73-9.
2. FLOREA, E. Финансовые пирамиды как вид банковского мошенничества: понятие, признаки и детерминанты. În: *Revista de științe penale. Anuar*. Anul III, 2007. Institutul de Reforme Penale. Chișinău, pp. 154-162, ISSN 1812-3392.
3. Sentința Judecătorei Ungheni din 17.05.2016, Dosarul nr. 1-111/2016 [Accesat 24.08.2020] Disponibil: <https://jun.instante.justice.md/>.
4. Decizia Curții de Apel Chișinău din 23.04.2015. Dosarul nr. 1a-1593/14 [Accesat 24.08.2020] Disponibil: <https://cac.instante.justice.md/>.
5. Descrierea operațiunii OneCoin. Autor Iurie SANDUȚA, a contribuit Alina MOSCALU. [Accesat 24.08.2020] Disponibil: <https://www.-rise.md/articol/decriptarea-operatiunii-onecoin/?lang=ru>.
6. Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Rîșcani din 14.06.2017. Dosarul nr. 1-1160/2017 [Accesat 24.08.2020] Disponibil: <https://jc.instante.justice.md/>.